

MAT Á UMHVERFISÁHRIFUM
NIÐURSTÖÐUR FRUMATHUGUNAR OG
ÚRSKURÐUR SKIPULAGSSTJÓRA RÍKISINS UM
132 kV HÁSPENNULÍNU MILLI
EYVINDARÁR OG ESKIFJARÐAR

1. INNGANGUR

Skipulagsstjóri ríkisins hefur fengið til frumathugunar lagningu 132 kV háspennulínu frá Eyvindará á Austur-Héraði til Eskifjarðar í Fjarðabyggð, samkvæmt lögum nr. 63/1993 um mat á umhverfisáhrifum.

Framkvæmdaraðili: RARIK.

Framkvæmd kynnt í frummatsskýrslu: Ný 29 km löng 132 kV háspennulína frá aðveitustöð við Eyvindará á Austur-Héraði til aðveitustöðvar Eskifjarðar í Fjarðabyggð. Línustæðið verður að miklu leyti það sama og línustæði 33 kV háspennulínu, sem verður fjarlægð að framkvæmd lokinni.

Markmið framkvæmdar: Að styrkja raforkukerfið á sunnanverðum Austfjörðum og auka rekstraröryggi þess.

Frumathugun: Þann 7. september 1999 tilkynnti RARIK framkvæmdina til Skipulagsstofnunar. Framkvæmdin var auglýst opinberlega þann 17. september 1999 í Lögbirtingablaðinu og Morgunblaðinu og 15. september 1999 í Dagskránni. Frummatsskýrsla lá frammi til kynningar frá 17. september til 22. október 1999 á bæjarskrifstofu Austur-Héraðs og bæjarskrifstofum Fjarðabyggðar. Ennfremur í Þjóðarbókhöðunni og hjá Skipulagsstofnun í Reykjavík.

Gögn lögð fram við frumathugun:

Frummatsskýrsla: 132 kV háspennulína, Eyvindará – Eskifjörður. Mat á umhverfisáhrifum. RARIK, september 1999.

Önnur gögn: Svör framkvæmdaraðila við umsögnum og athugasemdum dags. 19., 20., 22., og 25. október 1999.

2. UMSAGNIR

Skipulagsstofnun leitaði umsagna Austur-Héraðs, Fjarðabyggðar, Náttúruverndar ríkisins, samvinnunefndar um svæðisskipulag Héraðssvæðis, Skógræktar ríkisins, veiðimálastjóra og Þjóðminjasafns Íslands. Framkvæmdin var kynnt Hollustuvernd ríkisins og Löggildingarstofu.

Umsagnir bárust frá eftirtöldum aðilum:

Frá Austur-Héraði, með bréfi dags. 21. október 1999.

Frá Fjarðabyggð, með bréfi dags. 18. október 1999.

Frá Náttúruvernd ríkisins, með bréfi dags. 15. október 1999.

Frá samvinnunefnd um svæðisskipulag Héraðssvæðis, með bréfi dags. 12. október 1999.

Frá Skógrækt ríkisins, með bréfi dags. 11. október 1999.

Frá veiðimálastjóra, með bréfi dags. 21. september 1999.

Frá Þjóðminjasafni Íslands, með bréfi dags. 29. september 1999.

Frá Löggildingarstofu, með bréfi dags. 14. október 1999.

3. ATHUGASEMDIR

Tvær athugasemdir bárust á kynningartíma:

Frá Friðriki Ingvarssyni, Ástu Guðmundsdóttur, Hlyni Halldórssyni og Eddu Kr. Björnsdóttur eigendum jarðanna Steinhólts og Miðhúsa, með bréfi dags. 15. október 1999.

Frá Heilbrigðiseftirliti Austurlands, með bréfi dags. 20. október 1999.

4. UMHVERFISÁHRIF 132 kV HÁSPENNULÍNU MILLI EYVINDARÁR OG ESKIFJARÐAR.

4.1 FYRIRHUGUÐ FRAMKVÆMD

Í frummatsskýrslu er kynnt lagning 29 km langrar 132 kV háspennulínu frá Eyvindará á Austur-Héraði til Eskifjarðar í Fjarðabyggð. Stefnt er að því að framkvæmdir hefjist í febrúar árið 2000 og ljúki í september árið 2001. Áætlaður kostnaður við 132 kV loftlínu er 6 milljónir króna á km að meðaltali og við 132 kV jarðstreng um 16-18 milljónir króna á km.

4.1.1 Háspennulína

Samkvæmt frummatsskýrslu fylgir fyrirhugað línustæði að miklu leyti línustæði 33 kV háspennulínu sem verður fjarlægð að framkvæmd lokinni. Frá aðveitustöð við Eyvindará um Miðhúsaskóg að Dalhúsum mun línán liggja samkvæmt leið 2 og áfram inn Eyvindarárdal. Vegna hættu á snjóflóðum í Tungudal víkur línán frá núverandi línu sem liggur í norðurhlíðum dalsins yfir í suðurhlíðar hans. Yfir Eskifjarðarheiði fylgir fyrirhugað lína að mestu þeirri eldri, en liggur neðar og sunnar þegar farið er niður af heiðinni. Innst í Eskifirði beygir hún upp fyrir eldri línuna og fylgir henni að mestu að endastæðu. Þaðan verður lagður 265 m langur jarðstrengur í aðveitustöð á Eskifirði.

Rúmlega 1,6 km langur kafli eldri línunnar næst Eyvindará var nýlega endurnýjaður og verður hann nýttur áfram. Framkvæmdaraðili og bæjarstjórn Austur-Héraðs hafa gert með sér samkomulag um val á línuleið 2¹. Samkvæmt samkomulaginu verður lagður jarðstrengur næst aðveitustöðinni við Eyvindará að punkti A² þegar rekstrarþenna raflínunnar verður hækkuð úr 66 kV í 132 kV. Á því svæði er fyrirhugað að skipuleggja frístundabyggð og útivistarsvæði.

Háspennulínan mun liggja um lönd Miðhúsa, Steinhólts, Austur-Héraðs, Dalhúsa, KHB, Útnyrðingsstaða, Ketilstaða, Þuríðarstaða og Fjarðabyggðar.

Háspennulínan verður byggð á tvístæðum úr tré með styrktarkrossum, horn stærri en 15° verða stagaðar þrístæður og minni horn tvístæður með skástöð³. Stæðufjöldi verður 180.

4.1.2 Vegslóðir

Samkvæmt frummatsskýrslu verða engar varanlegar vegslóðir lagðar vegna framkvæmdarinnar. Núverandi vegslóð gegnum Miðhúsaskóg verður gerð ökufær. Vegslóðir sem fyrir eru og þarf að nýta við framkvæmdina verða einnig lagfærðar eftir þörfum. Aðrar slóðir að staurastæðum verða lagðar í samráði við Náttúruvernd ríkisins og jafnaðar út að framkvæmd lokinni.

Náttúruvernd ríkisins telur æskilegt að gerð verði betri grein fyrir fyrirhugaðri slóðagerð.

Í svörum framkvæmdaraðila kemur fram að slóðin inn Miðhúsaskóg að Dalhúsum verði lagfærð í samráði við landeigendur Dalhúsa. Læsanleg hlið verði sett beggja vegna Dalhúsatúns að ósk landeigenda til að hindra umferð inn á túnið. Nýjar slóðir

¹ Viðauki 1, fskj. 6 í frummatsskýrslu

² Mynd 8 í frummatsskýrslu

³ Viðauki 3 og 4 í frummatsskýrslu

að staurastæðum í Miðhúsa- og Dalhúsaskógi verði valdar í samráði við eftirlitsráðgjafa Náttúruverndar ríkisins og landeigendur. Ekki verði gert ráð fyrir annarri umferð um þá en nauðsyn krefur vegna framkvæmdarinnar. Slóðir inn Tungudal að norðan og upp á Eskifjarðarheiði frá Eskifirði, sem eru hluti af gömlum vegi milli Héraðs og Eskifjarðar, verði lagfærðar að því marki sem umferð tækja krefst. Tvær stuttar slóðir, um 30 m hvor, verði gerðar að tveim staurastæðum í skriðum í sunnanverðum Tungudal til að jafna hliðarhalla og verði þær jafnaðar út að lokinni framkvæmd.

4.1.3 Efnistaka

Samkvæmt frummatsskýrslu er heildarefnispörf áætluð um 1600 m³. Tekið verður úr námum sem eru merktar malarnám I, II, III í Eyvindarárdal¹ og malarnám IV í Eskifirði². Allt rask í námum verður lagfært að lokinni framkvæmd.

Náttúruvernd ríkisins og veiðimálastjóri telja nauðsynlegt að gera nánari grein fyrir efnistöku.

Í svörum framkvæmdaraðila kemur fram að teknir verði 600 m³ í malarnámi I við Miðhúsaá. Þar séu nokkur þúsund rúmmetrar af mól og hafi sveitarfélagið nýtt efni úr námunni sem sé ófrágengin. Í námum II og III hafi verið ýtt upp malarefni úr Eyvindará og Slenju fyrir allmörgum árum en ekki verið talið nýtanlegt til þeirra nota sem til var ætlast. Úr þessum haugum sé áætlað að taka 700 m³, en áætlað magn í haugunum er hátt í 2000 m³. Í Eskifirði verði teknir um 300 m³ úr opinni námu í eigu Fjarðabyggðar. Efnistaka og frágangur á efnistökusvæðum verði í samráði við sveitarfélögin.

4.1.4 Aðrir kostir

Frá Eyvindará inn á Dalhúsátún voru á undirbúningstíma framkvæmdarinnar bornar saman tvær línuleiðir (leið 1 og 3) við valkost framkvæmdaraðila (leið 2).

Leið 1, Egilsstaðaskógur, liggur samsíða Hryggstekkslínu yfir Eyvindará og Norðfjarðarveg um skógi vaxið land en beygir til suðausturs yfir í Eyvindarárdal. Þar þverar línar aftur veginn og ána og fer inn á Dalhúsátún.

Leið 3, Miðhúsaskógur - austari leið, liggur að beygju á Seyðisfjarðarvegi neðan við Lönguhlíð og þaðan inn á Eyvindarárdal að Dalhúsum um þéttan birkiskóg. Taka verður rás fyrir línuna í gegnum skóginn sem ásamt línunni yrði mjög áberandi.

4.2 ÁHRIF Á MENN OG SAMFÉLAG

4.2.1 Orkuþörf

Samkvæmt frummatsskýrslu eru þær tvær háspennulínur sem þjóna suðurhluta Austfjarða að verða fulllestaðar. Auk þess er núverandi lína milli Eyvindarár og Eskifjarðar orðin léleg og mikið viðhald fyrirsjáanlegt. Öflugt atvinnulíf á svæðinu og aukning raforkunotkunar í stað olfu í loðnubræðslum krefjist aukins rekstraröryggis.

4.2.2 Landnotkun

¹ Mynd 3, 4 og 5 í frummatsskýrslu

² Mynd 7 í frummatsskýrslu

Jarðstrengur. Austur-Hérað greinir frá því að ljóst sé að allt svæðið inn að Dalhúsum, sem er eign Austur-Héraðs, sé m.a. áhugavert til útivistar og frekari sumarhúsabyggingar. Skilningur bæjarstjórnar á samkomulagi framkvæmdaraðila um línuleið 2 sé sá að línari fari í jarðstreng að punkti A strax og spennuhækkun á sér stað, eða þegar hafist verði handa við uppbyggingu á svæðinu, hvort sem fyrr verður. Línari fari síðan áfram í jarðstreng allt að punkti B eða að landamerkjum Austur-Héraðs og Egilsstaða I við Dalhús, þegar og ef nýting svæðisins krefst þess.

Í svörum framkvæmdaraðila kemur fram að jarðstrengslögn að horni B sé ótímasett samkvæmt samkomulaginu en það sé í anda þess að hún fari fram þegar og ef nýting svæðisins krefjist þess.

Eigendur jarðanna Steinhólts og Miðhúsa krefjast þess að 132 kV háspennulína frá aðveitustöð við Eyvindará verði lögð í jarðstreng inn land Miðhúsa, Steinhólts og Austur-Héraðs um leið og framkvæmdir hefjist við línulögnina. Línari liggja um land þar sem þegar séu 5 sumarhús og fyrirhugað sé að reisa þar fleiri. Bent er á að skriflegt samþykki núverandi eigenda á framkvæmdinni sé ekki til staðar.

Vatnsvernd. Samvinnunefnd um svæðisskipulag Héraðssvæðis bendir á að skv. fyrirbyggjandi tillögu að svæðisskipulagi sé lagt til að norðurhlíð Eyvindarárdals frá Dalhúsum inn að Slenju verði tekin frá sem verndarsvæði (fjarsvæði) vegna hugsanlegrar vatnsöflunar. Lögð er áhersla á að framkvæmdatilhögun og frágangur allur taki mið af því að línari liggur um svæði á náttúruminjaskrá og væntanlegt vatnsverndarsvæði.

Heilbrigðiseftirlit Austurlands bendir á að nánast allur Eyvindarárdalur sé merktur sem framtíðar vatnsöflunarsvæði og að unnið sé að vatnsöflun við Eskifjarðará. Gerð er krafa um að sérstaklega verði búið um spennu á línunni þannig að olíuleki eða slyss valdi sem minnstum skaða. Á vinnutímanum verði viðhald á vinnuvélum og tækjum með fyrirbyggjandi hætti. Olíuskipti og viðgerðir fari ekki fram á aðrennslissvæði vatnstökusvæða. Öll vinna við línulögnina verði unnin með vatnsvernd í huga og að í útboði verði sérstaklega tekin fram krafa þar um.

Í svörum framkvæmdaraðila kemur fram að engir spennar verði á línunni nema á endum og tekið verði fullt tillit til krafna um viðhald á vinnuvélum og tækjum, vinnutilhögun og útboð. Fullt samráð verði haft við bæjarstjórn Austur-Héraðs og fulltrúa Náttúruverndar ríkisins um framkvæmdir á svæðinu.

4.2.3 Sjónræn áhrif

Samkvæmt frummatsskýrslu var haft samráð við eftirlitsráðgjafa Náttúruverndar ríkisins, landeigendur og sveitarstjórnir á svæðinu um val á línuleið. Línuleið 2 er talin verða minna áberandi en leið 1 og 3 séð frá Egilsstöðum og þjóðvegi 92. Þar sem háspennulínari kemur niður af Eskifjarðarheiði er einnig talið að hún verði minna áberandi en núverandi lína. Að lokinni byggingu nýju raflínunnar verður gamla línari rifin.

4.2.4 Hættur

Í frummatsskýrslu kemur fram að snjóflóðahætta er minni í sunnanverðum Tungudal en í norðurhlíðum hans á gamla línustæðinu. Nýja háspennulínari verður þess vegna reist í sunnanverðum dalnum.

Löggildingarstofa minnir á ákvæði í reglugerð um raforkuvirki um lágmarksfjarlægðir og lágmarkshæð línunnar m.t.t. snjóalaga á svæðinu og umferðar undir línuna.

Í svörum framkvæmdaraðila kemur fram að farið verði eftir öllum ákvæðum reglugerðar um raforkuvirki.

4.3 ÁHRIF Á GRÓÐUR OG DÝRALÍF

Samkvæmt frummatsskýrslu liggur háspennulínan í nágrenni Egilsstaða um svæði sem er á náttúruminjaskrá. Línan liggur um skóglendi samtals á 3,7 km kafla. Einhvert rask verði á gróðri í Miðhúsaskógi og Dalhúsaskógi, en framkvæmdaraðili telur ekki hættu á að það verði varanlegt. Stuttar vegslóðir að staurastæðum verða lagðar í samráði við eftirlitsráðgjafa Náttúruverndar ríkisins og verða þær jafnaðar út að framkvæmd lokinni og allt jarðrask lagfært og sáð í sár. Til að rask á gróðri verði sem minnst er stefnt að því að reisa staura eingöngu að vetrarlagi á grónu landi. Framkvæmdin er ekki talin hafa áhrif á dýralíf.

Náttúruvernd ríkisins telur brýnt að áhrifum framkvæmdarinnar á skóg- og kjarrlendi verði haldið í algeru lágmarki. Þess verði gætt að öllu jarðraski verði haldið í lágmarki og að vandað verði til frágangs að framkvæmdum loknum. Það er mat Náttúruverndar ríkisins að í frummatsskýrslu sé ekki gerð nægjanlega vel grein fyrir hugsanlegum áhrifum framkvæmdarinnar á gróður og dýralíf.

Skógrækt ríkisins mælir með leið 2 og gerir ekki athugasemdir við framkvæmdina. Lögð er áhersla á að jarðrask verði lagfært og sáð í gróðursár að loknum framkvæmdum.

Í svörum framkvæmdaraðila kemur fram að á grónu landi sé fyrirhugað að staurareising fari fram þegar jörð er frosin til að halda gróðurskemmdum í lágmarki. Þar sem önnur lína á svo til sama stað verði fjarlægð, sé ekki talið að áhrif á fuglalíf verði mikil.

Veiðimálastjóri bendir á mikilvægi þess að allar framkvæmdir, sem áhrif geta haft á lífríki Eyvindarár, séu framkvæmdar með vitund og vilja Veiðifélags Fljótsdalshéraðs og tillit tekið til ábendinga þess. Veiðimálastjóri samþykkir tímabundna malartekju úr eða við farveg Eyvindarár við Þuríðarstaði. Efni verði ýtt úr ánni á tímabilinu október til maí og framburði á gruggi verði á öllum tímum haldið í lágmarki.

Í svörum framkvæmdaraðila kemur fram að ekki sé fyrirhugað að taka malarefni beint úr Eyvindará, en ef einhverra hluta vegna þurfi þess verði því efni ýtt upp að vetrarlagi og í samráði við veiðifélag Fljótsdalshéraðs.

4.4 ÁHRIF Á LANDSLAG OG JARÐMYNDANIR

Samkvæmt frummatsskýrslu fylgir fyrirhuguð háspennulína eldri 33 kV háspennulínu nema í innsta hluta Tungudals þar sem hún liggur í suðurhlíð dalsins. Ofar í hlíðinni er gamall vegur. Grafið verður fyrir undirstöðum mastra. Allt jarðrask verður lagfært í verklok í samráði við eftirlitsráðgjafa Náttúruverndar ríkisins. Að lokinni framkvæmd verður 33 kV háspennulínan rifin, skemmdir á landi lagfærðar og sáð í sár.

Náttúruvernd ríkisins fer fram á að haft verði samráð við eftirlitsráðgjafa stofnunarinnar á Austurlandi um lagningu háspennulínunnar og niðurrif núverandi háspennulínu og að eftirlitsráðgjafi taki út frágang að verki loknu.

Í svörum framkvæmdaraðila kemur fram að nýjar slóðir verða valdar í samráði við eftirlitsráðgjafa Náttúruverndar ríkisins. Reiknað sé með að niðurrif eldri línu fari

fram að vetrarlagi á grónu landi til að halda jarðraski í lágmarki.

4.5 ÁHRIF Á MENNINGARMINJAR

Samkvæmt frummatsskýrslu verður tekið fullt tillit til fornminja, á og í nánd við línustæðið.

Þjóðminjasafn Íslands telur mótvægisáðgerðir þær sem fyrirhugaðar eru samkvæmt skýrslu minjavarðar Austurlands¹ fullnægjandi, en bendir jafnframt á að sækja verður um leyfi fornleifanefndar til að raska vörðu þeirri sem áætlað er að fjarlægja er sprengt verður fyrir línustæðu Eskifjarðarmegin.

Í svörum framkvæmdaraðila kemur fram að tvær staurastæður gömlu línunnar við Kálfshól liggja innan túngarðs. Þessar staurastæður verða fjarlægðar í samráði við minjavörð Austurlands og eftirlitsráðgjafa Náttúruverndar ríkisins á Austurlandi.

¹ Viðauki 1, fylgiskjal 8 með frummatsskýrslu

5. NIÐURSTAÐA SKIPULAGSSTJÓRA RÍKISINS

RARIK hefur tilkynnt til frumathugunar lagningu 29 km langrar 132 kV háspennulínu frá Eyvindará á Austur-Héraði til Eskifjarðar í Fjarðabyggð. Markmið framkvæmdarinnar er að styrkja raforkukerfið á sunnanverðum Austfjörðum og auka rekstraröryggi þess. Stefnt er að því að framkvæmdir hefjist í febrúar árið 2000 og ljúki í september árið 2001.

Í nágrenni Egilsstaða fer háspennulínan að hluta um svæði sem er vaxið skógi og er á náttúruminjaskrá. Samkvæmt frummatsskýrslu voru bornar saman þrjár línuleiðir frá Eyvindará inn á Dalhúsatún. Að mati skipulagsstjóra ríkisins er ásættanlegt að leggja raflínuna samkvæmt valkosti framkvæmdaraðila, leið 2, þar sem lagður verður jarðstrengur næst aðveitustöðinni við Eyvindará að punkti A¹ þegar rekstrarspenna raflínunnar verður hækkuð úr 66 kV í 132 kV eða þegar hafist verður handa við uppbyggingu á svæðinu. Ennfremur mun framkvæmdin ekki hafa veruleg áhrif á gróður og fuglalíf þar sem ekki verða lagðar varanlegar nýjar vegslóðir meðfram háspennulínunni en mikilvægt er að halda jarðraski í lágmarki. Á grónu landi verði staurar eingöngu reistir að vetrarlagi þegar jörð er frosin og að lokinni framkvæmd verði 33 kV háspennulínan rifin að vetrarlagi, skemmdir lagfærðar og sáð í sár.

Ekki er talin hætta á grunnvatnsmengun vegna framkvæmdarinnar verði tekið tillit til krafna um meðferð vinnuvéla og tækja í samráði við Austur-Hérað og Fjarðabyggð.

Framkvæmdin mun ekki hafa áhrif á menningarminjar en sækja verður um leyfi fornleifanefndar til að raska vörðu við línustæðið Eskifjarðarmegin.

Samráð verði haft við landeigendur og Náttúruvernd ríkisins um framkvæmdina, þ.m.t. tilhögun, efnistöku og frágang vegna hennar og við Veiðifélag Fljótsdalshéraðs vegna efnistöku við Eyvindará.

Samkvæmt 27. gr. skipulags- og byggingarlaga nr. 73/1997 þarf að sækja um framkvæmdaleyfi til Austur-Héraðs og Fjarðabyggðar vegna framkvæmdarinnar. Svæðisskipulag er í vinnslu sem nær til alls Austur-Héraðs og er háspennulínan í samræmi við drög að svæðisskipulagi. Bæjarstjórnir Austur-Héraðs og Fjarðabyggðar þurfa að leita meðmæla Skipulagsstofnunar með veitingu framkvæmdaleyfis, sbr. 3. tl. bráðabirgðaákvæða skipulags- og byggingarlaga nr. 73/1997, með síðari breytingum.

Á grundvelli gagna framkvæmdaraðila lögðum fram við frumathugun, umsagna athugasemda og svara framkvæmdaraðila við þeim er það mat skipulagsstjóra ríkisins að fyrirhuguð lagning 132 kV háspennulínu milli Eyvindarár og Eskifjarðar muni ekki hafa í för með sér umtalsverð áhrif á umhverfi, náttúruauðlindir eða samfélag.

¹ Mynd 8 í frummatsskýrslu.

6. ÚRSKURÐARORÐ

Í samræmi við 8. grein laga um mat á umhverfisáhrifum nr. 63/1993 hefur skipulagsstjóri ríkisins farið yfir þau gögn sem lögð voru fram af hálfu framkvæmdaraðila við tilkynningu ásamt umsögnum, athugasemdum og svörum framkvæmdaraðila við þeim.

Með vísun til niðurstöðu skipulagsstjóra ríkisins sem gerð er grein fyrir í 5. kafla þessa úrskurðar er fallist á fyrirhugaða lagningu 132 kV háspennulínu milli Eyvindarár og Eskifjarðar, eins og henni er lýst í framlagðri frummatsskýrslu, með því skilyrði að samráð verði haft við Náttúruvernd ríkisins um tilhögun framkvæmda og frágang að framkvæmdum loknum og með fyrirvara um samþykki fornleifanefndar.

7. KÆRUFRESTUR

Samkvæmt 14. grein laga nr. 63/1993 má kæra úrskurð skipulagsstjóra ríkisins til umhverfisráðherra. Kærufrestur er til 17. desember 1999.

Reykjavík, 12. nóvember 1999

Stefán Thors

Hólmfríður Sigurðardóttir